

Píseň: NEZ717 – Tvá, Pane, láska nám sílu dává; 1.+3. sloka +
modlitba; Oddíl k výkladu: Pís 2, 1-7

Milí,

na posledním setkání jsme dokončili první kapitolu Písně. Kromě jiného má první kapitola navozovat dojem „zamilovanosti“ Milé a Milého – avšak i tu Písmo proměňuje v hlubší skutečnost než hormonální, tělesnou poblázněnost „zaláskovanosti.“ Tak kromě krásy Milé a Milého Pís 1 vyzpěvovala také krásu jejich osobnosti („vůně jména Milého;“ Milá jako přítelkyně, jako Tóra (hebr. tór = přívěsek) atd.), protože spravedlnosti, dobroty před Bohem.

Tak i poslední verš Pís 1 odkazuje k Bohu – cypřiš tam totiž není klasicky hebrejsky bráš, nýbrž brót, což má nazvukovat hebr. brít, tj. smlouvu (s Hospodinem). Smlouva Boha s člověkem je střechou, deštěním (tedy i kdyby jen zdobeným „obložením“ stropu) domečku lásky Milého a Milé!

Verše 1-2

I nadále je hlavním aktérem, iniciátorem dění Písně, a tak vztahu Milého a Milé, *Milá*. I nadále tedy v rozporu s obvyklou tradicí platnou vlastně dodnes. O to více ve starověku. Což i nadále takřka boří snahu o alegorický výklad, kde právě *Milou* je Církev nebo člověk – iniciátorem vztahu mezi Bohem a člověkem je přece Bůh, ne člověk! Vždyť iniciátorem lidského života a bytí je *Bůh*, ne člověk sám!

V dnešním prvním verši opět hovoří Milá sama o sobě. Když to učinila poprvé, poukazovala na svou neobvyklost, exotičnost, jinakost: „Černá jsem, a přece půvabná.“ Nyní se připodobňuje k šárónskému kvítku, k lilii v dolinách.

Což zní jako krásné přirovnání, avšak jde o pravý opak přirovnání prvního. Šárónský kvítek a lilie v dolinách byly (a jsou) zcela běžnou rostlinou – asi jako naše pampeliška. V prvním verši tedy Milá zdůrazňuje naopak svou *obyčejnost*, podobnost

s ostatními ženami, dívkami. Nakonec v mnoha ohledech nevyhnutelně sdílí stejné, jako drtivá většina žen!

Tak i ve své kráse – ačkoli lilie i „kvítek šáronský“ patří ke krásně kvetoucím rostlinám. Ale krásných žen je přece tolik – stejně jako krásných květín! Tím silnější je tento obsah, když Šaron je *rovina* na pobřeží Středozemního moře v Palestině (mezi Jaffou a Karmelem). Dokonce místní název Šaron je původně hebr. *jšaron* = *rovina*. Tj. prostor, kde nic nevyčnívá, nic není neobvyklé, všechno je si rovno, podobné, nezvláštní. O lilii pak toto vše platí dvojnásob, protože rostly (a rostou) v palestinských rovinách po *tisících*.

V poetické obraznosti zde můžeme vidět také předzvěst, předznamenání jara právě v krásně kvetoucích květinách. Jaro, které přináší lásku. Lásku, tentokrát už Boží, která přináší jaro a tak nový začátek, nový život, teplé, světlé a příjemné prostředí.

Tak ačkoli je přirovnání ženy ke krásné květině přirovnáním pochopitelným a poetickým, i zde Píseň *převrací* obvyklé chápání. Už v tom, že Milá tak hovoří sama o sobě. Také v tom, že tím sebe *nevyzdvihuje* nad ostatní ženy nebo dívky. Naopak: Skoro až stydlivě se „schovává“ do davu ostatních, podobných dívek a žen.

V druhém verši do toho však vstupuje Milý. Ten *přijímá* pohled Milé na samu sebe – nebere, nevyvrací její názor. Nepřebíjí, nepřehlňuje její vlastní pohled („ale nejsi, jsi moc krásná!“) – Milá je i pro Milého jako *lilie*, jako krásná květina, kterých jsou tisíce a miliony. Avšak v očích Milého jsou ostatní dívky a ženy, které Milá vnímá jako sobě rovné lilie a kvítky, pouhým *trnům*. Ne snad ve snaze snížit nebo urazit ty ostatní, nýbrž pro vyzdvížení Milé. Pro Milého je Milá tak zvláštní, tak jedinečná jako lilie mezi trnům. Ačkoli objektivně, i z pohledu Milé, to vlastně nedává smysl – je přemnoho jiných krásných (možná i krásnějších!) žen!

To je ale zázrak lásky (v. 5-7!). Láska hledí jinak než jen holými, studenými fakty. Vidí víc a hlouběji. Vidí jinak. Proto ji také není radno, a de facto ani možné, burcovat a budit a nutit. *Láska* se tak vlastně stává iniciátorem vztahu Milého a Milé – protože skrze

lásku vnímá Milý ostatní jako trní, uprostřed kterého právě a pouze Milá „bije do očí.“

Pozei v. 2 pak známe také v češtině: „Jako růže mezi trním.“

Verš 3

Stejně jako v Pís 1 i nyní Milá odpovídá *stejně*, jako o ní hovořil Milý. Opět je tak zdůrazněna rovnost v lásce. Rovnost muže a ženy, Milého a Milé. Stejně jako je Milá podivně jedinečná, zvláštní pro Milého – jako je lilie mezi trním, tak je Milý jedinečný, zvláštní pro Milou mezi ostatními muži, mladíky – jako jabloň mezi lesními stromy.

I tady asi v základním významu rozumíme. Lesní stromy jsou sice krásné, ale nenesou žádné ovoce (srv. NZ přirovnání i „vůni jména Milého“!). Jsou tedy *jenom* krásné, ale vlastně nejsou moc užitečné. Srv. hebr. matoq = užitečný, sladký, chutný v závěru v. 3!

V tom je možné také vnímat tradiční rozdělení rolí – je sice pěkné, že muž je hezký, ale hlavně, aby byl užitečný! To není úplně scestný výklad, ačkoli jistě nejde o první a hlavní význam tohoto verše. I muži sami často poměřují svou hodnotu svou „užitečností“, tj. zda jsem nebo nejsem schopen zajistit, postarat se o svou rodinu. To vše je pak v prostředí starověku *životně* důležité – není to jen otázka ješitnosti nebo stereotypů nebo pýchy. Pokud se muži (zejm. manželé, otcové) nepostarali o rodinu, šlo i život.

Důležitějším rozměrem je však právě zvláštnost Milého v očích Milé. Jabloně se totiž v Palestině i dnes vyskytují jen málo. Dříve se vyskytovaly ještě mnohem řidčeji. Stejně jako už vůbec lesy obecně v Palestině takřka nenajdeme. Milý je tak vzácný mezi vzácnými! Jde tedy jinými slovy o vyjádření téhož, co říkal Milý na adresu Milé.

Obraznost stromu pokračuje v druhé části v. 3. Pokud je milý vnímán jako jabloň mezi lesními stromy, pak také poskytuje stín. V případě jabloně navíc nejde o strom hlavně vysoký, ale s širokou korunou. A tak poskytující snadno dostupný, velký zastíněný prostor. Opět o to silnější je toto přirovnání, když žijeme v pouštní Palestině, kde stín je znovu a znovu toužený – vzpomeňme na

stany Kédarců a stanové houně Šalomounovy, vzpomeňme na „spálenost sluncem“ Milé!¹ (Pís 1, 5 + 6)

Tak je základní obraznost i zde asi srozumitelná: Milý je pro Milou tak úžasný a příjemný, jako strom poskytující veliký stín v pouštní zemi. Jako strom poskytující navíc občerstvující, sladké ovoce – jablka. Sladká jablka – jablka lásky jsou opět dodnes srozumitelným básnickým motivem.

I zde však pojďme hlouběji: Stín Milého, a že zajišťuje (nejen) Milé pokrm, je také vyjádřením *bezpečného* prostředí. A tak prostředí, kde se (konečně) nemusejí alespoň před sebou Milá ani Milý stydět za to, jací jsou tělesně i duševně (srv. Gn 2, 25!). A dodnes platí, že chce-li muž „sbalit“ ženu, musí obvykle vytvořit prostředí, v němž se žena bude cítit bezpečně, neohrožována.

Ještě hlouběji: Termín pro touhu (hebr. ch-m-d) popisuje v SZ také touhu po Zaslíbené zemi, po zemi slíbené Bohem. Po zemi, kterou svému lidu opakovaně získával a vracel Bůh sám. To ještě zesiluje obraznost bezpečí. Ale již odkazuje k tomu, že *jen Bůh* může darovat skutečné, trvalé bezpečí. A navíc ne jen „nám dvěma zamilovaným“ – ale všem, protože celou takovou zemi (Zemi?).

Jabloně také patří k Adonisovi (srv. výklad předchozího oddílu). Bohyně Afrodité je vyobrazována jako držící v ruce jablka lásky. Ve starověku házeli milenci svým protějškům jablka, aby je nakousli nebo políbili, a schovaly do zářadří (tj. blízko k srdci). To je opět dodnes užívaná obraznost i v moderní filmové kultuře. Stejně jako je i v tomto obsaženo přeznačení pohanského vnímání lásky i náboženství – dárce jablíček lásky již není Afrodité nebo Adonis, nýbrž milovaný a milující partner. Láska je přece (sladkým, chutným a touženým) darem – Božím, ale také od *druhého člověka*! Každý člověk chce být milován!

Verš 4

Ačkoli obraznost ovoce trvá, přesouvá nás čtvrtý verš ze stínu jabloní uprostřed pouště do „domu vína.“ Nejspíše nejde o

¹ Můžeme tedy vykládat dál: Kdyby strávila více času ve stínu Milého, po čemž touží, nebyla by tak spálená, černá, zvláštní, divná – jak to způsobili „synové její matky.“

vinárnu, nýbrž o domek na vinici (srv. Pís 1, 4 – stejně jako jsme i obraznost vinice jsme již slyšeli v Pís 1, 6). Hlubším, původnějším významem je pak pravděpodobně svatební sál (obrazně nazývaný „dům vína“) nebo dokonce pohanská svatyně (a proto „svatební“ sál, prostor pro „božské sňatky“). Pokud tomu tak v tomto verši bylo, pak i zde Píseň přeznačuje, ruší pohanskou představu. Zcela ruší veřejný intimní styk v rozměru pohanské magie, a nahrazuje ho intimním stykem intimních partnerů v intimním (a romantickém) prostředí domečku na vinici. Ba dokonce vůbec nemusí při „vedení do domu vína“ v podání Písně dojít na tělesný styk!

Ale jak se k tomu všemu má najednou nějaký prapor či standarta? Základní rozměr je ještě pochopitelný – na první pohled, už z dálky zřejmá láska Milého k Milé. Ale v prostředí „domečku na vinici“ jde o zvláštní vyjádření.

Komentátoři prozrazují, že v první řadě prapor označoval posvátné území, a tak území nepřístupné nezasvěceným. V biblické ortodoxii by to znamenalo právě zdůraznění soukromé intimity lásky Milého a Milé. A že se do ní nemá jen tak někdo plést, zejm. když není „zasvěcený.“ Nebo dokonce ani pozvaný...

Ve starověkém Orientě pak prapor symbolizoval a zpřítomňoval božskou ochranu – také proti smrti a chaosu. V Egyptě byly považovány za oživené znázornění krále, a tak potomka bohů, a tak dárce života. Voják původně nosil standartu ne jako národní nebo plukovní odznak, nýbrž odznak *spásný*, tj. vítězství a záchranu přinášející prostředek. Původně se o praporu předpokládalo, že působí jako životodárné síly královny, a tak, že je nebeským zdrojem všeho života, který je představován královou placentou – praporem.

Podobně byla mezi starověkými Israelci i Pelištejci např. Samuelovy doby vnímána také schrána úmluvy. Tedy jistě nebylo takové egyptské či orientální vnímání Israelcům cizím. V přeznačení Hospodinovského kultu pak dává vyjádření Písně dobrý smysl, ačkoli trochu ožehavý:

Láska Milého zpřítomňuje, ztělesňuje (až božskou, magickou, posvátnou) ochranu – opět se vrací téma touhy po „bezpečném prostoru“ zejm. Milé (srv. v. 6). Lidsky zcela pochopitelně – ale nábožensky už zde zaznívá ožehavost formulace: Místo Hospodina je zde garantem bezpečí pouhý Milý, tj. člověk. Na této formulaci Písně si naopak alegorický výklad snadno „smlsne“.

Avšak ani z pohledu biblické ortodoxie nejde nakonec o žádný blud – že se v písni Milá vyzná, že právě obklopena láskou Milého se cítí v bezpečí, není v posledu problém. Tím silněji, že to, co se tyčí nad Milou (a tak dává pocit bezpečí), je *láska* Milého. Tj. základní vztah mezi Bohem a člověkem.

Verše 5-6

Základní význam je opět asi zřejmý: Milá touží po občerstvení, neboť je unavena vzájemnou zamilovaností s Milým – také proto, že už se pomalu mění do lásky. A uprostřed této únavy se opět, potřetí, vrací téma bezpečí v objetí lásky Milého.

V hlubším významu jsme již jablka jako symbol také bohů lásky probrali. Koláče z hroznů v první řadě plynule pokračují v obraznosti vinice. A je až zarážející, že Milá *netouží* po osvěžení vínem – ačkoli jsou na vinici! Nýbrž po posile hutnějšího pokrmu, který *nemůže* způsobit opilost – a přitom zůstává sladkým. Jiné překlady zde „hrozinkové“ koláče nahrazují koláči medovými – to nic zásadního nemění. Zůstává sladkost a „svatebnost“ pokrmu.

Tak se i zde vrací téma kultů plodnosti – také proto, že sladké koláče byly součástí náboženské praxe těchto kultů. A dodnes budeme jen těžko hledat svatbu, na níž by sladké koláče nebyly... I to zde však Píseň přeznačuje – koláče už mají „jen“ světskou funkci sladkého, občerstvujícího, svátečního pokrmu pro zvláštní příležitosti.

„Nemocnost láskou“ je opět dodnes srozumitelná formulace, zejm. v období ještě spíše zamilovanosti. Stejně hovoří také stará egyptská poezie, mimochodem i na pohřebištích.

Šestý verš je pak, zejm. z pohledu Milé, asi úplně jasný – objetí pravicí jako bezpečný prostor, prostor ochrany a intimity,

blízkosti. Prostor „spojený“ levou rukou Milého, o kterou Milá opírá svou hlavu.

Verš 7

Poslední dnešní verš je snad také v základním významu srozumitelný: Lásku si nejde vynutit. Nejde si vynutit ani zamilovanost. Lze vzbudit touhu a žádostivost. K lásce však donutit *nejde*. Láska je buď svobodně darovaná – nebo bezcenná, protože prázdná. A tak vůbec není láskou. Nebo hůř – jde o zlo, tyranii, útisk a násilí: „Ještě tě naučím mě milovat.“

Gazely a kolouškové se nám vrátí hned ve v. 9 – bude k nim připodobněn právě Milý. Tak zřejmě v první řadě přísahá Milá při svém Milém. Čímž Píseň opět přeznačuje pohanské pohledy, podle kterých jsou právě tato zvířata součástí přísahy u Babylóňanů i Arabů. Byla zasvěcena bohyni Ištar – u jejích svatyň se často pásla stáda posvátných gazel. Jelen platil za obětní zvíře pro bohyně Aténu a Artemis. V babylonských mýtech byl právě v gazelu proměněn před démony smrti prchající bůh Tammúz. V Přední Asii byli jeleni zasvěceni slunečním božstvům (obvykle bohyním).

Tak Pís opět užívá dobře známých obrazů, kterým ale vdechuje jiný význam. Milá už se „nekřičuje“ pohanskými božstvy, ale svým Milým a jeho láskou. Také aby příklad jejich vzájemné intimity, blízkosti, bezpečí a lásky vedl i ostatní ke stejným vztahům – místo aby usilovali někoho k lásce „donutit.“ Protože po lásce toužíme všichni...

Závěr

Hlavním tématem dnešního oddílu je pocit bezpečí, bezpečný prostor vytvářený vzájemnou, rovnou, partnerskou láskou Milého a Milé. Láskou, která vnímá milovaného jako zvláštního, jedinečného (což je také fakticky pravda), ačkoli v mnoha ohledech stojí Milý i Milá v řadě velmi podobných. Ale ani jednovaječná dvojčata nejsou zdaleka stejná – hlavně co se týká osobnosti. Tak láska umožňuje nahlédnout jedinečnost druhého. Tu ocenit. A tak vytvářet prostor bezpečí, důvěry, intimity. A tak radosti a lásky.

A zdaleka ne jen pro milence nebo partnery samotné! (v. 7!)

Avšak i zde je hlavním hybatelem láska. Není to výkon Milé ani Milého, je to budící se láska sama. A tak Hospodin Bůh, jediný dárce lásky, sám!

**Píseň: NEZ717 – Tvá, Pane, láska nám sílu dává; 4.+5. sloka +
modlitba Páně
Rozhovor**